

R.C. Sherriff

Twée weken weg

Roman

Vertaald door Inge Kok

UITGEVERIJ
XL
DEVENTER

Uit de autobiografie van de auteur: *No Leading Lady* (1968)

Op een dag had ik ineens een idee voor een roman. Het gebeurde tijdens een strandvakantie in Bognor, toen we als altijd op de boulevard zaten te kijken naar de drommen die langsliepen.

Ik keek naar die eindeloze stroom mensen en begon er willekeurig gezinnen uit te pikken en me voor te stellen wat voor leven ze thuis leidden, wat de hoop en ambities van de vaders waren, of de moeders trots waren op hun kinderen of in hen teleurgesteld waren, welke kinderen zouden slagen in het leven en welke geen eigen initiatief zouden vertonen waardoor er niets van hen zou terechtkomen. Er stroomde een eindeloze stoet gezichten langs die je nog nooit had gezien en ook nooit meer zou zien, maar gedurende een ogenblik, terwijl ze langs je zitplaats liepen, zag je hen scherp als individuen, en af en toe wekte er één een vonk belangstelling die in je geheugen bleef smeulen nadat ze waren verdwenen. Ik begon de drang te voelen er een willekeurig gezin uit te pikken en een verzonnen verhaal op te bouwen over hun jaarlijkse vakantie aan zee.

Het kon geen toneelstuk zijn. Het was geen verhaal dat zich voor het theater leende, en bovendien was

het afgelopen met toneelstukken.

Het zou een roman moeten zijn, maar al mijn eerdere pogingen om een roman te schrijven waren in de prullenbak beland. Mijn woordenschat was ontoereikend geweest. Ik was de draad kwijtgeraakt door te zoeken naar onbekende woorden die ik nog nooit had opgeschreven, waardoor ik was vastgelopen en verward en gefrustreerd was geraakt. Maar nu zou ik niet schrijven met het oog op een publicatie. Zelfs als het afkwam, zou ik het nooit aan een uitgever laten zien en een volgend fiasco riskeren.

Ik wilde schrijven omwille van het schrijven, en ik begon op een avond in mijn hotelkamer. Ik liep al snel tegen hetzelfde oude probleem op dat me eerder had dwarsgezeten toen ik me aan het schrijven van een roman had gewaagd. Ik begon mijn hersenen te pijnigen om woorden te zoeken, en de woorden die ik vond, pasten niet bij elkaar. Ik was nu slechter af, want ik moest het stellen zonder de hulp van mijn woordenboek en synoniemenboek.

Na enkele vruchteloze pogingen begon ik me af te vragen of ik met al mijn eerdere pogingen de plank soms finaal had misgeslagen. Ik wilde schrijven over eenvoudige, ongecompliceerde mensen die normale dingen deden, en daarvoor zocht ik naar bloemrijke taal en hoogdravende woorden. Er kon duidelijk het best over deze mensen worden geschreven met de

eenvoudige, ongecompliceerde woorden die ze zelf zouden gebruiken om hun gevoelens en avonturen te beschrijven. Ik besloot het op die manier te proberen, me te beperken tot de bescheiden voorraad woorden waarover ik beschikte en te kijken of die de klus zouden klaren. Het zou misschien geen boek opleveren dat iemand zou willen lezen, maar het zou mijn potlood bezighouden en mijn lege avonden vullen.

Het was een simpel verhaal, zo simpel dat ik nooit zo brutaal zou zijn geweest om het te gebruiken als ik het voor iemand anders dan mezelf had geschreven. Een klein gezin uit de periferie van Londen op hun jaarlijkse vakantie van twee weken in Bognor: man en vrouw, een volwassen dochter die voor een kleermaakster werkt, een zoon die net is begonnen op een kantoor in Londen, en een jongere jongen die nog op school zit. Het was een verslag van dag tot dag van hun vakantie, van hun laatste avond thuis tot de dag waarop ze hun koffers hebben gepakt om weer naar huis te gaan; hoe ze elke ochtend hun sjoefele pension verlieten en naar zee gingen, hoe de vader hoop voor de toekomst putte uit de kortstondige verlossing van zijn eentonige werk, hoe de kinderen romantiek en avontuur vonden, hoe de moeder, die bang was voor de zee, de anderen probeerde te laten denken dat ze ervan genoot.

De realistische schrijfstijl ging me aanvankelijk niet gemakkelijker af dan de oude doorwrochte stijl. Het was moeilijk om de gewoonte af te schudden van het zoeken naar indrukwekkende woorden en intelligente manieren om iets te zeggen. Maar ten slotte braken er enkele doodgewone woorden door een impasse heen en na verloop van tijd begon het zo soepel te gaan dat ik per avond meer schreef dan ik ooit had gedaan.

Schrijven in deze stijl had zijn eigen valkuilen. Als je te simpel werd, verviel je tot platitudes en kreeg het schrijven een soort omgekeerde verwatenheid. Als je de opgave om eenvoudige personages te creëren overdreef, werden ze te klein en begon je hen te bevoogden. Het kostte tijd om het verhaal in balans te brengen. In het begin keek ik neer op de mensen over wie ik schreef, daarna sloeg ik te ver door naar de andere kant en merkte ik dat ik naar hen opkeek. Pas toen ik hen werkelijk had leren kennen kon ik ontspannen met hen meelopen, zij aan zij.

Het verhaal was zo aantrekkelijk omdat ik geen opzet had gemaakt en nooit wist wat er in het volgende hoofdstuk zou gebeuren tot ik daaraan toe was. Daardoor bleef ik met de personages meeleven, omdat ze elke avond wanneer ze naar bed gingen even weinig wisten over wat er de volgende dag zou gebeuren als ik wanneer ik de lamp op mijn bureau

uitdeed en zelf naar bed ging. Toen het af was noemde ik het *Twee weken weg*.

Ik had mezelf de hele tijd voorgehouden dat ik alleen voor mijn eigen ogen schreef, zonder het geringste voornemen om het aan een uitgever te laten zien. Als dat ergens door mijn hoofd had gespeeld, had ik er niet zo van genoten om het te schrijven. Maar toen het af was, verlangde ik er onwillekeurig naar het aan iemand te laten zien om erachter te komen wat die ervan vond. Toen ik het doorlas leek het of het was geschreven in kindertaal, maar niet voor kinderen geschikt was. Het had geen zin om het aan te bieden als kinderboek, maar ik kon niet bedenken wat voor volwassenen het zouden kunnen pruimen.

Victor Gollancz had *Journey's End* uitgegeven en was de enige uitgever die ik persoonlijk kende. Maar Gollancz was een intellectueel en een perfectionist. De romans die hij uitgaf werden door recensenten geroemd om hun fraaie literaire eigenschappen, en als ik hem *Twee weken weg* gaf, zou het lijken of ik een leeuw een zuurtje aanbood. Maar ik had niets te verliezen. Mijn aandeelkoers als schrijver stond op nul, en door mijn recente fiasco's met toneelstukken was ik immuun voor teleurstellingen. De roman hield zich aan dezelfde formule die ik had gebruikt in die toneelstukken: dezelfde doodgewone mensen,

hetzelfde alledaagse verhaal. Ik trok een zeer zware wissel op onze vriendschap door het manuscript naar Gollancz te sturen, maar ik wist dat hij het zelf zou lezen en dat wat hij er maar van vond onder ons zou blijven. Ik kende hem goed genoeg om er zeker van te zijn dat ik in veilige handen was.

Ik wachtte filosofisch af tot ik de roman zou terugkrijgen met een vriendelijk spijtig briefje, maar de brief die hij me stuurde was de grootste verrassing die ik ooit heb gehad. ‘Dit is kostelijk,’ waren zijn eerste drie woorden, en ze waren net een straal zonlicht na maanden in een donkere kamer. Het was een prachtige brief. Je bent erop bedacht dat uitgevers en theaterdirecteuren voorzichtig en ingetogen zijn, maar Victors brief vertoonde niets daarvan. Zijn enthousiasme was absoluut. ‘Ik wil het graag uitgeven,’ zei hij. ‘Ik zou geen woord veranderen.’ En hij heeft het uitgegeven, precies zoals het was geschreven, en de recensies waren fantastisch. ‘Een heerlijke roman,’ zei de *Daily Telegraph*. ‘Een klein meesterwerk,’ zei de *Sunday Express*. ‘Betoverend,’ zei een ander. Het was een herhaling van *Journey’s End*.

En het publiek, dat niets had willen weten van een soortgelijk verhaal dat als toneelstuk was geschreven, ging erop af alsof het warme broodjes waren. De eerste druk was binnen een week uitverkocht: 10 000

boeken, even snel als ze werden gedrukt, 20 000 in een maand. Een Amerikaanse uitgever publiceerde het in recordtijd. Daar kreeg het dezelfde overduidelijke recensies en verkocht het even goed als in het Verenigd Koninkrijk. Het werd aangekocht voor Duitsland, Frankrijk en de Scandinavische landen, Italië en Spanje; uiteindelijk werd het door bijna evenveel Europese landen gekocht als *Journey's End*. Joost mag weten waarom het aansloeg. Voornamelijk misschien omdat het zo'n leesbaar verhaal was, zonder gewichtigheid of pretenties, en omdat het een verhaal was dat nog nooit was geschreven. Een meisje uit New York schreef dat ze er elke ochtend in las op de pont die haar over de Hudson River naar haar werk in de stad bracht en dat ze zich daardoor heel warm en vrij en blij voelde.

Ik had zelf de indruk dat ik alleen een voltreffer kon scoren als ik dat niet probeerde. Ik had het niet geprobeerd met *Journey's End*. Ik had eraan gewerkt om de winteravonden door te komen, zonder enig idee om het te laten opvoeren. Ik had mijn uiterste best gedaan op de twee toneelstukken die erop waren gevolgd, en die waren allebei een afgang geweest. Ik deed niet langer mijn best omdat het niet meer loonde, schreef een roman als tijdverdrijf en ik was weer een doorslaand succes.

Als ik het nuchter bekeek vond ik niet dat de roman

iets had gedaan om me er als professioneel auteur bovenop te helpen. Je kon niet leven van de sporadische meevallers die zich blijkbaar alleen voordeden wanneer je voldoende fiasco's had verzameld om het niet meer te willen proberen. Ik had mijn vingers gemeen gebrand aan pogingen om een zonderling succes in het theater te laten volgen door andere toneelstukken en ik wilde geen herhaling daarvan riskeren. Als ik zou proberen munt te slaan uit het succes van mijn eerste roman door een volgende in elkaar te draaien, zouden de recensenten waarschijnlijk zeggen dat het geen *Twee weken weg* was, en ze zouden ongetwijfeld gelijk hebben – dus moest ik alles laten zoals het was en geen slapende honden wakker maken.

TWEE WEKEN WEG